

2

İKİNCİ - KİTAPÇIK

TOPLUMLA ÇALIŞARAK KÜLTÜREL MİRASA YENİ DEĞER ATFETMEK

Bu kitapçık kimler için hazırlandı?

- Kültürel miras ve kent planlaması konularında çalışan uzmanlar
- Belediyelerin ilgili müdürlükleri
- Kültürel miras, tarihi çevre ve kentsel dönüşüm gibi alanlarda çalışan sivil toplum örgütleri

(Kapak görüntüsü)
Katılımcılarla kahve

(Bir önceki sayfada yer alan görüntü)
Katılımcı Yetvart

Bu kitapçık, aşağıdaki konularda yenilikçi yöntemler geliştirmeniz için hazırlanan altı kitapçıktan ikincisidir:

- Geçmişe günümüzde **değer atfetmek**
- Mahalle sakinleriyle birlikte çalışarak kültürel miras çalışmalarına **katılımlarını sağlamak**
- Kültürel mirasın farklı anlamlarını, mekânların ve geçmişlerinin farklı anlatılarını **tanımak**
- Kültürel mirası yerel ve yerel olmayan hedef kitlelere **sunmak**
- Sosyal bütünlüğü güçlendirmek ve kültür turizmi **geliştirmek**

Bu neden önemli?

Mahalle sakinleri ve yerel halklar kültürel mirası her gün kullananlar ve onun değerini yaratanlardır. Birçok toplumun resmi kültürel miras alanlarıyla yakın bağları vardır. Bazı insanlar bu alanların içinde ya da çevresinde yaşarlar. Bu insanların günlük yaşamları, rutinleri, bireysel ve toplu hatıraları sıklıkla gittikleri tarihi alanlarla yakından bağlı olabilir. Başka insan topluluklarının da bu alanlarla tarihi bağları olabilir ve artık yakınlarında yaşamıyor olsalar bile grup kimliklerini tanımlamaya devam eden güçlü duygusal bağlara sahiptirler. Bu tür insan topluluklarıyla birlikte çalışmak son derece önemlidir çünkü:

Toplum için Kültürel Mirasın Değeri
2005 Faro Sözleşmesi'ne göre:

'kültürel miras için önemli olan kendi başlarına nesneler ve yerler değildir. Bunlar, insanların yükledikleri anlamlar, kullanımlar ve temsil ettikleri değerler nedeniyle.'

- Paydaş olarak tanındıklarını hissetmelerini sağlar, yaşadıkları yerle ilgili gurur duymalarına, ve resmi makamlarla vatandaşlar arasındaki olumlu ilişkilere katkıda bulunur.
- Mahalle sakinlerinin resmi kültürel miras alanlarına yükledikleri anlamlar ve korudukları birçok anı ve hikâyeler, kültürel mirasın değerini anlamamıza büyüleyici yeni boyutlar kazandırabilir. Bunlar, başka hedef kitlelerin ilgisini çekecek yorumlama girişimlerinde kullanılabilir, ve turizmi olumlu etkileme potansiyeline sahiptirler.
- Mahalle sakinlerinin kültürel miras alanlarına aşinalığı, anıları ve günlük etkileşimleri, geçmişin maddi kalıntılarının arkeolojik, tarihi ve mimari öneminin resmi değerlendirmesine denge ve karşıtlık sunan bir tür yaşanmış uzmanlık ve bilgi oluşturur.
- Yerel halkların kültürel miras alanlarıyla süregelen etkileşimleri ve anıları, bu alanların geçmişte 'donarak' kalmalarını durdurmaya yardımcı olabilir, yaşayan şehirlerin ve mahallelerin parçası olarak geçerliliklerini ve canlılıklarını gösterir
- Toplumun katılımı artık en iyi uygulamanın kilit parçası, ve UNESCO Dünya Miras Alanları'nın yönetiminde ve Faro Sözleşmesi'nde ana unsur olarak kabul edilmektedir.

Kilit sorunlar

Kültürel miras alanında yürüttüğü araştırmalarla tanınan Laurajane Smith **'Resmi Miras Söylemi'** (Authorized Heritage Discourse - AHD) kavramını popülerleştirmiştir. Bu kavram, kültürel mirasa – tarihsel ve/veya estetik olarak önemli – değer atfetme yolları ve bunu yapmaya kimin yetkisi olduğu ile ilgilidir. Bunun sonucunda, bir kültürel miras külliyatı (ne miras olarak kabul edilir ve niçin, ne önemlidir ve niçin) ve diğer bakış açılarını engelleyen kültür mirasının değerini anlama merceği oluşur.

Smith, L. (2006) Uses of Heritage, Routledge

Yerel halklar ve diğer paydaşlarla çok az temasın olduğu veya hiç olmadığı durumlarda, insanlar kendilerini resmi kültürel miras makamlarına karşı yabancılaşmış hissedebilirler. Tanınmış uzmanların tarihsel alanlara atfettikleri kendileri için önemli olan anlamlar, o yerde yaşayan halkın duygu ve bağlarını temsil etmeyebilir. Yapısal (somut) kültürel mirasın tarihsel, arkeolojik ve anıtsal özellikleri, anlamlılığın önem taşıyan işaretleri olsa da bunlar elit uzmanlık ile ilişkili görünebilir. Geçmiş ve geçmişin günümüzde kalmış kalıntıları hakkında tek konuşma hakkı bulunan kişiler olarak genellikle arkeologların, tarihçilerin, mimarların ve diğer uzmanların öne sürülmesi eğilimi vardır. Bu eğilimin yerel halkın perspektiflerini pek de dikkate almadığı ve toplumun kültürel miras çalışmalarına katılımını zayıflattığı bilinmektedir. Kültür mirasın yönetimi ve yorumlanması, **'tepeden inme'** veya **'yukarıdan'** değerlendirme yapan elit kesime emanet edilmiştir. Bu değerlendirmeler çoğu kez toplumun ihtiyaçlarına yeterince cevap vermeyen miras yönetimi süreçlerinin içine yerleştirilmiştir.

Kültürel mirasın değerini yeniden düşünmek

Kültürel miras alanlarına ilişkin farklı kesimlerin sahip olduğu farklı bilgiler ile bu alanlara farklı değer atfetme yolları arasında denge aramalıyız, ki bu değer, uzmanlar veya bu alanlarla kişisel deneyimleri ve yaşam hikâyeleri olduğu için başka tür uzmanlıklara sahip insanlar tarafından atfedilmiş olabilir. Tepeden inme ile 'tabandan tepeye' kültürel miras anlayışı arasında denge kurmalıyız. Bu çoğu kez somut ile somut olmayan kültürel mirasın ilişkilenme olasılığını da beraberinde getirir. UNESCO gibi kilit kültürel miras kurumları ve birçok ulusal ve bölgesel kurum bu ihtiyacın farkındadırlar ve yönetim uygulamasında teşvik ederler. Bizlerin yürüttüğü işlerin kapsamı da topluluk üyeleriyle kültürel miras alanı içinde veya alanla birlikte yaşama anıları, günlük yaşamları ve duyguları, geçmişle ilgili kişisel ilgi alanları ve geçmişle olan ilişkileri hakkında konuşmayı içerir. Bu yaklaşım, kültürel miras anlayışımıza yeni boyutlar katar ve kaybolma tehlikesi içinde olan zengin, çok katmanlı toplumsal tarih üretir. **Burada söylenmek istenen, bu yaklaşımın kültürel miras hakkındaki mimari, arkeolojik veya tarihsel bilginin yerine geçmesi değil, aksine o bilginin zenginleşmesi, miras değerinin yeniden düşünülmesi ve mirasın insanlar açısından farklı yollardan taşıdığı önemin dikkate alınmasıdır.** Dünya Mirası Alanlarında 'Üstün Evrensel Değeri' Yeniden Düşünmek başlıklı son kitapçıkta bu kavram hakkında daha geniş bilgi bulabilirsiniz.

Katılım nedir?

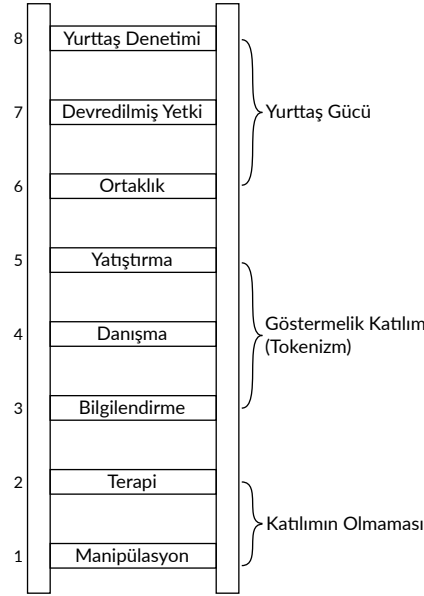
Katılım, genellikle iktidar paylaşımı girişimlerinde toplumsal katılım için slogan olarak kullanılır. Bu, kültürel miras alanları söz konusu olduğunda, insanların bu alanların yönetimi ya da nasıl yorumlanmaları gerektiği konusunda alınan kararlarda ne derece rol oynadıklarıyla ilgili olabilir. Ne var ki katılım farklı amaçlar uğruna farklı biçimlerde gerçekleşir. Örneğin, bir kültürel miras alanıyla ilgili fikirlerini almak için bölgede yaşayan sakinlere danışmak sınırlı bir katılım şeklidir, çünkü bu onları yalnızca dinlemek anlamına gelmektedir. Yerel halkın kültürel miras alanlarının anlamlarını ve geleceklelerini belirlemek üzere daha fazla söz sahibi olduğu bir katılım süreci daha zor bir süreçtir, ancak kültür mirası yönetimi uygulamalarının eşitlikçi özellik kazanması, bireyi ve toplumu daha güçlü bir konuma kavuşturması, ve kültürel mirasa yeniden değer atfedilmesi bakımından önemli yararlar getirebilmektedir. Bu, beraberinde daha iyi ve cazip bir turizm altyapısı, yerel halkın yaşadıkları yerle ilgili övünç duymalarını, ve toplum için yapılan kültürel miras yorumlama çalışmalarına nicelik ve nitelik getirir.

1) <http://www.unesco.org/new/en/cairo/culture/tangible-cultural-heritage/>

2) <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>

Yandaki şekilde görebileceğiniz 'merdiven', katılımın türlerini görselleştirmede kullanılan yaygın bir yöntemdir, ve katılımı kavrama ve planlama açısından yararlı bir araçtır.

Merdivenin yaratıcısı Shelley Arnstein, 'iktidar sahipleri' kavramını yurttaşlardan farklı olarak kullanmaktadır. Kültürel miras bağlamında iktidar sahipleri, kültürel miras uzmanları, karar verici merciler, ve bir kültür mirası alanının ve çevresinin nasıl yönetileceği, anlamlandırılacağı ve toplumun kullanımına açılıp açılmayacağı konusunda söz sahibi ve bilgilendirme yetkisi olan kişilerdir. Arnstein, kimi durumlarda yurttaşların iktidar sahibi olabileceklerini kabul eder, dolayısıyla bu her zaman basit bir ilişki değildir. Arnstein merdiveni şöyle açıklamaktadır:

Kaynak: Arnstein, S. (1969) 'A ladder of citizen participation', Journal of the American Institute of Planners 35.4: 216-224

Merdivenin alt basamakları (1) 'Manipülasyon' ve (2) 'Terapi' olarak adlandırılmıştır. Bu basamaklar bazı merciler tarafından her ne kadar gerçek katılım gibi algılsa da aslında gerçek anlamda katılımın olmadığı durumlardır. Burada iktidar sahibi mercilerin gerçek amacı insanların programların planlanma ve yönetim süreçlerine katılımlarını sağlamak değil, daha çok onları "eğitmek" ya da "iyileştirmek". Üçüncü (Bilgilendirme) ve dördüncü (Danışma) basamaklara çıkıldığında sıradan halkın söz sahibi olduğu göstermelik bir katılım söz konusudur. Yurttaşlar, iktidar sahipleri tarafından katılımın olmazsa olmaz boyutu olarak ele alındıklarında seslerini gerçek anlamda duyurmayı başarırlar. Ne var ki bu koşullar altında iktidar sahiplerinin onların görüşlerine kulak asmalarını garantileyecek güçleri olmaz. Yurttaşların katılımı bu seviyelerde kaldığında konunun üzerinde ısrarla durma olanağı bulamazlar, dolayısıyla statükoyu değiştirme şansını elde edemezler. Beşinci basamak (Yatıştırma), basit anlamıyla daha yüksek düzeyde tokenizmdir, çünkü temel kural halkın önerilerde bulunmasına izin verir ancak iktidar sahipleri karar verme haklarını saklı tutmaya devam ederler.

Merdivenin üst basamaklarına çıkıldığında, yurttaşların karar verme gücü artmaktadır. Yurttaşlar, söz konusu kayıplar ve kazançlar konusunda iktidar sahipleri ile müzakere ederek bir tür ortaklığa (6) girebilirler. En üst basamaklar olan 'Devredilmiş Yetki' (7) ve 'Yurttaş Denetimi'ne (8) ulaşıldığında yurttaşlar karar alma yetkisinde çoğunluğu veya tam anlamıyla yönetim gücünü elde etmiştir.

Katılım olgusunu bu şekilde sekiz basamaklı bir merdiven biçiminde göstermek bu olguyu her ne kadar sadeleştirse de aslında birçok kişinin göz ardı ettiği, yurttaş katılımının farklı farklı düzeylerde gerçekleşebildiğini göstermeye yardımcı olmaktadır. Bu farklı düzeylerin bilinmesi, yerel halkların artan katılım taleplerine karşılık iktidar sahiplerinin her türlü kafa karıştırıcı tepkilerini daha iyi anlamayı mümkün kılar.

Kalkınma Çalışmaları Enstitüsü'ne göre (Institute of Development Studies),

'katılım merdiveninin göstermediği bir şey varsa o da bir seviyeden diğerine geçebilmek adına sarf edilen eylemlerle karşılaşılan engellerdir. Bundan başka, gerçek yaşamda oluşan durumlar pek çok ara seviyenin de olabileceğine işaret eder. İnsanlar farklı seviyeler arasında inip çıkabilirler.'

(<http://www.participatorymethods.org/method/levels-participation>)

Daha sonra değineceğimiz gerekçelerden dolayı, yerel halka kültürel miras çalışmalarında tam kontrol verilmesi mümkün olmayabilir veya istenmeyebilir. Gerçek anlamda katılım, yerel halka ait üyelerin konuya ciddiyetle angaje olmaları anlamına gelir. Projemiz kapsamında yürüttüğümüz saha çalışması sırasında insanların ne kadar dâhil olmak istediklerine göre merdivenin farklı basamaklarına işaret eden katılım yöntemleri kullandık. Alt basamaklar söz konusu olduğunda, katılımcılarla yaptığımız görüşmeler sırasında alanın onlar için ne anlam ifade ettiğini danıştık. Üst basamaklar söz konusu olduğundaysa bazı katılımcılar alanın kültürel miras değerinin yeniden yorumlanması sürecini bizlerle birlikte ortaklık içinde gerçekleştirdiler. İnsanları herhangi bir yöne kanallandırmaya özen gösterdiğimiz için alanın hedef kitle tarafından deneyimlenme ve anlaşılma yollarını şekillendirme konusunda katılımcılara yetki devretmeyi sağladık.

Katılımı farklı seviyelerde planlamayı ve katılım için farklı aşamalara ve fırsatlara sahip olmayı faydalı bulabilirsiniz. Bu arada insanların resmi kültürel miras uygulamalarına yabancılaşmalarını pekiştiren ve onları haklarından mahrum eden 1. ve 2. seviyelerden ('manipülasyon' ve 'terapi') kaçındığınızdan emin olmalısınız. Ayrıca, gerçekte topluluklarla sadece istişarede bulunduğu için onların yakından ve derinlemesine katılımda bulunduklarını düşünme yanılgısına düşmediğinizden de emin olmalısınız. Kültürel miras çalışmalarında katılım genellikle iktidar sahibi olmayanlara yetki vermenizi gerektirir. Aynı zamanda, yetki paylaştığınız topluluklar hakkında dikkatli düşünmeniz gerektiği anlamına gelir. Topluluklarla etkileşim kurmanın kültürel mirası anlayışımıza etkileyici yeni katmanlar eklemesine ve alanların kimliğinin belirlenmesi, tanımlanması, yönetimi ve anlamlandırılması kararlarına olumlu katkıları bulunsa da **unutmayın ki topluluklar sömüreceğiniz bir 'kaynak' değildir.** Aksine, topluluklar bilgileri, uzmanlıkları ve kültürel miras alanında yaşanmış deneyimleri ile paydaşlardır, bulundukları alanın çevresine saygı gösterilmesi gerekir ve kültürel mirasla ilgili çalışmaları konusunda alınacak kararlara ve geliştirilmesine katılma hakkına sahipler.

Hangi topluluklar? Kimler söz hakkı sahibi?

Katılımları hem toplum hem kültürel mirasın başarılı yönetimi açısından zenginlik katacak çok sayıda yerel topluluklar vardır. **Kültürel miras alanı içerisinde veya onunla birlikte yaşayan insanlar farklı yerel topluluklar oluşturabilirler.** Bu topluluklar aile ve arkadaş grupları, etnik köken, meslek, din, yaş, kültürel ilgi alanları, maluliyet, cinsellik, siyasi inançlar ve başka birçok kimlik etrafında şekillenebilir. Bu tür topluluklar çoğu kez kendi başlarına ve birbirlerinden soyutlanmış değillerdir, çünkü etkileşim, paylaşılan ortamlar ve zaman içinde değişim söz konusudur. Birinci Kitapçık'ta belirttiğimiz gibi insanları gruplara ayırmak ayırımcılığı körükleyeceği için tartışmalı durumlara yol açabilir. Bu, insanları sınıflandırarak gruplara ayırma yetkisine kimin sahip olduğu ile de ilgilidir. İdeal olarak, insanlar kendilerini bir gruba ait hissetmeli, ve gündelik yaşantıları ve sosyalleşme biçimleri aracılığıyla bu gruba bağımlılıklarını göstermelidir.

Alan içinde veya yakınında yaşayan insanlar, buranın uzun zamandır yerleşik sakinleri veya yeni gelenler olabilir. Mirasın insanlar açısından eski ve yeni anlamlarını ve bölgenin ve yaşam koşullarının zaman içinde nasıl değiştiğini anlamak için her iki gruba da çalışmak faydalı olabilir. İnsanların alanları sadece turistik anlamda değil, buluşma, geçiş noktası, yürüyüş alanı, çevresinde otomobil veya bisikletle gezme ve hatta sığınma yeri olarak çok farklı şekillerde 'kullandıklarını' ve ilişki kurduklarını unutmayın. Bazı insanlarsa ailelerini ve hayat hikâyelerini hatırlamak veya geçmiş hakkında derinlemesine düşünmek için alanları kullanırlar.

Önemli bir nokta da şudur: bir kültürel miras alanı kesin sınırlarla çevrilmiş ve resmi merciler tarafından yönetiliyor gibi görülebilir, ne var ki bu orada yaşayan insanların günlük hayatlarında veya hatıralarında geçmişle nasıl ilişki kurdukları ile uyumlayabilir. Toplulukların içinde veya çevresinde yaşadıkları kültürel miras alanları genişlemiş olabilir, ve korumaya alınmış alanlar daha geniş kişisel ve kolektif bir 'bellek peyzajı' ya da anlamlı, insanların yaşamlarının hatırlandığı yerler içinde bulunabilir. Bu demektir ki birlikte çalıştığınız toplulukları tanımladığınızda, alanın çevresini ve sınırlarını yeniden gözden geçirmeniz gerekebilir.

Aynı zamanda, bir alanın artık içinde veya yakınında yaşamayan ancak topluluk diasporasının belleğindeki önemi nedeniyle farklı yollardan alanla 'birlikte' yaşayan gruplar olabilir. Birlikte çalışabileceğiniz çok sayıda olası topluluk bulunması ve bunların sosyal yapılarının karmaşıklığı yüzünden onlarla kapsamlı ilişki kurmak ve çalışmak genellikle pek mümkün değildir. Tüm bunlardan dolayı şunlar önemlidir:

- Alanın ve çevresinin sosyal dokusunu tam anlamak için araştırma yapın.
- Alanın ve çevresinin coğrafi sınırlarının farkına varın ve üzerinde düşünün.
- Hangi gruplarla çalışacağınızı ve bunun amacının ne olduğunu tanımlayın.
- Bazı gruplarla çalışıp bazılarıyla çalışmayarak istemeden de olsa dışlanmışlık duygusuna yol açabileceğinizi unutmayın. Başka gruplarla ileri tarihlerde yürütülecek çalışmaları planlayarak bu sorunu olumlu bir şekilde yönetebilirsiniz.

Katılımcılar, İstanbul Kara Surları ile ilgili saha çalışmamızda, UNESCO Dünya Mirası Alanı resmi sınırının keyfi olduğunu ve toplum deneyimlerine uymadığını düşünmektedirler. 'Tarihi' ve 'tarihi olmayan' alanlar arasında yanlış bir sınır oluşturduğuna ve olumsuz etkileri bulunduğuna inanmaktadırlar.

İstanbul Kara Surları alanıyla güçlü bağlantıları olan bir grup Rum diasporasıdır. Bu nedenle, yurtdışında yaşayan bu insanlarla görüşmeler yaptık. Yerel toplulukların bir bölümü göç etmek durumunda kalmış olabilir, ve bunun önemli tarihsel nedenleri olabilir. Bunun farkına varmak, genellikle sosyal ve demografik değişim, ve bir alanın tarihsel iniş çıkışları hakkında zengin bilgiler sunabilir.

İnsanların yaşamlarını ve hatıralarını derinlemesine anlamaya çalışmada kalitatif araştırma yöntemlerini kullanmanın önemi bulunmaktadır. Bu, özellikle nüfusun yüzbinler veya milyonlarda olduğu yerlerde temsili örneğe sahip olmayı zorlaştırmaktadır. Bu gibi durumlarda toplumdaki çeşitliliği mümkün olduğunca hassas bir şekilde yansıtmaya çalışmalı ve sosyal gruplaşmanın en önemli taşıyıcılarına özen göstermeliyiz. Bunlar farklı yerlerde farklıdır. Yaklaşımınızın istatistiksel kısıtlamaları hakkında emin olmalısınız.

Her şeyden önce, topluluk ilişkinizin ne kadar temsili olduğunu dikkate almanız gerektiğini unutmayın. Bazı gruplarla çalışmak, belki bol boş zamanları bulunduğu ve konu kültürel ilgi alanlarına girdiği için nispeten kolaydır. Bu geneli temsil etmez. Doğru temsil için 'ulaşması zor', bazen sıra dışı veya marjinalleştirilmiş gruplarla iletişime geçmek gerekir. Yaş profili de ayrıca önemlidir: Daha çok zaman ayırabildikleri ve bazen geçmiş hakkında konuşmaya daha hazır oldukları için yaşlı katılımcılarla ilişki kurmak çoğu zaman daha kolaydır. Benzer şekilde bazı topluluklarda ataerkil kültür, kadınların daha az katılımcı olacağı anlamına gelir. Toplum tabanlı birçok proje, kültürel miras hakkındaki görüşleri tartışmalı olan gruplarla etkileşime girmekten de kaçınmaktadır. Konunun içerebileceği etik, hukuki ve tanıtım meselelerini göz önünde bulundurarak bu konuda hassas kararlar almanız gerekebilir.

Ayrıca, etkileşimde bulunduğunuz kişilerin, topluluğun geneli için konuşmaktan ziyade, bir topluluğun üyesi olarak kendi adlarına konuştuklarını anlamaları gerektiğini de dikkate alın. Bu karmaşık bir iş olabilir, çünkü insanlar kendi başlarına 'sözcü' rolüne bürünebilirler. Bu, diğer insanların da bunu onayladıkları anlamına gelmez. Prensip olarak size şunları öneririz:

- Hem azınlığın hem çoğunluğun sesini dinleyin
- Görünmez olanı görünür kılın
- 'Küçük hikâyeleri' ve resmi olmayan kültürel mirası fark edin
- Geçmişin farklı anlamlarıyla ilgili çatışmalar ve anlaşmazlıklarla uğraşmaya hazır olun; bunu sorumlu ve etik bir biçimde nasıl yapabileceğinizi düşünün

Saha çalışması: Birol'un hikâyesi

İstanbul Kara Surları'nın çoğul miraslarına odaklanan projemizde, yukarıda sıralanan yöntemlerin çoğunu uyguladık. Birol ile – 60'lı yaşlarının başında bir erkek – 'takılarak' tanıştık. Üç araştırmacımız onu günlük işleriyle uğraşırken gördü. Yanına gittik ve samimi bir şekilde projemizin kapsamı ve amacı hakkında bilgi verdik. Hayatı boyunca Kara Surları'nın etrafında yaşadığı ve surların tarihinin bazı yönleri hakkında heyecan duyduğu için projemizle çok ilgilendi. Fakat namaz vakti olduğu için araştırmacılara evinin yakınındaki caminin önünde onu bekleyip bekleyemeyeceklerini sordu. Bekledik. Daha sonra, bizimle uzun süre konuştu ve onunla yürüyüş söyleşi yapmak için bir tarih ve zaman belirledik. Planımız, bizleri kendisi için çok önemli ve hayatının merkezinde olan yerlere götürmesi ve bizlere bu yerler hakkında neler düşündüğünü, hissettiğini ve hatırladıklarını anlatmasıydı. Bunun dışında, Kara Surları'nın UNESCO statüsü ve korumayla yönetimi hakkında herhangi bir şey bilip bilmediğini öğrenmek istiyorduk.

Söyleşiyi yaptığımızda ilk önce söylediklerini kaydetmek ve söyleşi sırasında fotoğraf çekmek için bilgilendirilmiş rızasını aldık. Yürüyüş sırasında bizi, antrenörlük faaliyetleri nedeniyle onun açısından bölgenin tarihinin önemli bir parçası olan yerel amatör futbol kulübüne götürdü.

Birol için bir başka önemli nokta da, Surların yakınında güvercin alışverişi ve ticaretinin tarihçesiydi ve bizi kuş pazarı alanına götürerek Surların çevresinde güvercin besleme deneyimini ve hikâyelerini anlattı. Kendisi için önemli binaların bir zamanlar olduğu alanları gösterdi ve bölgedeki kentsel, demografik ve sosyal değişim hakkında konuştu. Birol, bazıları ileri yetişkin yaşlarına kadar süren çocukluk dönemi arkadaşlıklarından ve bu arkadaşlıklarının dini ve etnik çizgileri geçerek farklı toplulukların geçmişte birbirlerine nasıl karıştığını gösteren yollardan

Bilgilendirilmiş rıza, katılımcıların projenin doğasını ve katılımlarını tam olarak bilmelerini sağlamakla ilgilidir. Katılımcıların, her türlü kişisel bilginin ya da katkıda bulundukları materyalin saklanacağını, kullanılacağını ve kimin tarafından ve hangi yollardan kullanılacağını bilmeleri ve kabul etmeleri gerekir. Anonimleştirme işlemleri, projeden çekilme ve irtibata geçilecek personel net olmalıdır. Donanım Kiti 6 – Etik Kurallar ve Fikri Mülkiyet – bu konuda bir rehber içermektedir.

bahsetti. Yaşadığı mahallede ailesinin tarihi hakkında konuşurken, kendi yaşamından yüzlerce yıl öncesini kapsayan Dünya Mirası Alanı'ndaki bir yerin tarihi hakkında sahip olduğu "daha derin" ilgiden bahsetti ve bu yerin yakınında yaşamının ona ne ifade ettiğini anlattı. Bu da bize bölgenin uzun tarihinin ve Birol'un kendi "otobiyografik belleğinin" bu mahallede yaşamaya dair düşüncelerinde nasıl bağlandıklarının resmini çizdi.

[Resim 3] Birol

Görüşme sırasında biz araştırmacılar, Birol'u pürdikkat dinledik ve sözünü kesmeden konuşmasına imkân verdik. Yönlendirici sorulardan (ör. 'Duvarların tarihi neden önemlidir?') kaçındık, sözlerine ve hayat hikâyesine ilgi gösterdik. Söyleşi katılımcılara mümkün olduğunca 'doğal' gelmeli ki istediklerini çekinmeden söylemekte kendilerini özgür hissedebilsinler. Bilgileri sınanıyormuş gibi hissetmemeliler. İnsanların muhtemelen anlayamayacakları özel terimler ve kültür mirası 'dili' kullanmaktan kaçındık.

Yukarıda da belirtildiği gibi, katılımcıların UNESCO ve yönetim meseleleri hakkında sahip oldukları bilgiyi de merak ediyorduk ancak insanların bu konu hakkında herhangi bir şey bileceklerini varsaymamaya özen gösterdik. Durup dururken bu konulara değinmek ve insanları resmi kültür mirası yapıları hakkında yetersiz bilgileri yüzünden utandırmak istemedik. Bu sorunun etrafından dolaşmak için, anlamlandırma panelleri ve UNESCO logosunu taşıyan sokak tabelaları gibi şehrin genelinde UNESCO'ya göndermelerde bulunarak sohbeti yönlendirdik. Bu unsurlara dikkat çektik ve katılımcılara bir şey ifade edip etmediklerini sorduk. Eğer ediyorsa, konuyu tartışmaya devam ettik. Eğer etmiyorsa, konuda ısrarcı olmadık. Bazı insanların resmi miras uygulaması veya mahallelerinin Dünya Mirası statüsünün çok az ya da hiç farkında olmadıklarını öğrenmek de bizim için eşit derecede önemliydi. Bu teknik, konuyu açmak ve insanları korkutmadan ne bildiklerinin öğrenmek için olanak verdi.

Söyleşi aracılığıyla Kara Surları etrafındaki tarihlerin katmanları hakkında çok şey öğrendik ve insanların geçmişle yaşama ve ondan anlam çıkarma yolları hakkında girift bir anlayış elde ettik. Bu ve diğer röportajlar aracılığıyla, insanların bize tarihsel önemi bulunduğu veya hayatlarında anlamlı olduğu için işaret ettikleri simgeleri ve bölgeleri, şimdi değişmiş olsalar bile kaydetmek amacıyla söyleşilere bağlı fotoğraf arşivi de oluşturduk. Yürüyüş söyleşi sırasında Birol birçok tanıdığı ile karşılaştı ve bizi onlarla tanıştırdı. Bu kişilerin bazıları projemize ilgi duydular ve daha sonra onlar da katılımcı oldular.

Birol söyleşiden keyif aldı ve bu yüzden biz de onu birlikte üretim faaliyetinin parçası olarak bir kısa film çekmeye yardımcı olması için davet ettik

Yürüyüş söyleşilerimiz sırasında, değişmiş veya yerinde bir şey kalmamış olsa bile, insanların hatırladıkları yerlerin fotoğrafını çekmenin bizim için önemli olduğunu hızla öğrendik. Geçmişin izlerini korumak kadar değişim ve yokluk da mekânların tarihini oluşturuyor.

Birlikte Üretim, Rhiannon Mason ve Christopher Whitehead (2013) tarafından, 'kasıtlı olarak olağan kurumsal oyuncuların haricinde paylaşılan/dağıtılan kültürel mirasın bir biçim veya yönünü üretme süreci' olarak tanımlanmaktadır.

Bizim vaka çalışması projesinde, topluluk üyeleriyle birlikte çalışarak insanların Kara Surları ve mahalleleri hakkındaki anlayışlarını zenginleştirecek film, ses kayıtları ve rehberli yürüyüşler ürettik. Ortak yapım bu seriden Donatım Kiti 4'ün odağı olacaktır.

Filme bağlantı:
<https://vimeo.com/253810072>

Birlikte çalışılacak toplulukları ve katılımcıları bulma ve tanımlama

Yukarıdaki bölüm, çalışacak grupların tanımlanmasının zor olduğunu ve politik seçimler içerdiğini göstermektedir. İşin aynı zamanda pratik zorlukları da vardır. İlgili grupları belirledikten sonra onlarla nasıl iletişim kuracaksınız? Burada, ister tek başına ister birkaçını birleştirerek ki normal olanı budur, uygulayabileceğiniz çok sayıda yaklaşım var.

Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile Çalışmak: STK'lar sivil toplum örgütleridir ve genellikle belirli çıkar gruplarını ve toplulukları temsil ederler. 'STK' terimi çok geniş bir yelpazeye sahiptir: hem siyasi gündemi olan örgütleri hem de mahalle sakinlerinin grupları gibi yerel örgütleri içerebilir. Ayrıca, bir alanın veya grubun kültürel hafızasıyla ilgili belli konularla ilgilenen kişilerin ortak girişimlerini de içerebilir. STK'larla çoğunlukla web siteleri aracılığıyla iletişim kurulabilir ancak kişisel ilişki ve yerel bilgi genellikle daha etkilidir.

Projenizi önemli kamusal alanlarda sergilemek: Toplulukları bir konuya dâhil etmenin iyi bir yolu, halkevlerinde, kütüphanelerde, buluşma yerlerinde, kafelerde, dini mekânlarda ve hatta hava şartları müsait olduğunda açık havada stant kurmak veya materyal dağıtmaktır. Bunun için görsel malzemenin grafik tasarımının ve proje hakkında sıradan insanın anlayabileceği dilde yazılmış bilginin üretilmesi gerekir. Etkinlik sırasında üzerinizde kimlik bulunduğundan ve projenizin sunumunun ilgi çekici olduğundan ve tehdit teşkil etmediğinden emin olmalısınız.

'Takılmak': Bir alanın etrafında bulunmak ve dolaşmak insanlarla etkileşim kurmanın kilit yöntemidir. Etraftan geçen kişilere dostça, saygılı ve profesyonel bir şekilde yaklaşmak hoş görülebilir. Derhal kim olduğunuzu, hangi kuruluşu temsil ettiğinizi ve ne yapmaya çalıştığınızı anlatmanız gerekir. Topluluğunuzun göstereceği katılıma bağlı olarak, insanların kısa veya uzun zaman ayırmalarını isteyebilirsiniz ve bunu açıkça belirtmeniz gerekir. İnsanlar sizinle konuşmak istemediğinde ısrar etmemelisiniz ve onları kibarca rahat bırakmalısınız.

Katılmaya istekli kişileri bulduktan sonra o ana kadar elde ettiğiniz demografik ve topluluk karmasına bakmak isteyebilirsiniz. Amaçlarınızı karşılıyor mu? Acaba daha fazla araştırma yaparak ve yeni temaslar geliştirerek başka gruplara ulaşmanız gerekiyor mu?

Topluluklara ve katılımcılara ulaşırken kilit bir konu da son bölümde – Toplulukların katılımının sorumlu ve saygılı şekilde sağlanması – inceleneyeceği üzere, güven kazanmak ve güveni korumaktır.

[Resim 4] Süreci katılımcılara açıklamak

Sonuncu ama son derece önemli nokta da ekibinizin güvenliğini ve iyiliğini her zaman göz önünde bulundurmanızdır. Topluluklar ile etkileşime giren personelin 2-4 kişilik gruplardan oluşması her zaman tercih edilir (daha kalabalık gruplar potansiyel katılımcıları ürkütebilir). Toplantılar güvenli bir ortamda ve günün güvenli saatlerinde, mümkün olduğu durumda kamusal alanda yapılmalıdır. Personel, kendi güvenliği ile ilgili eğitime tabi tutulmalı ve herhangi bir risk olasılığını ortadan kaldırmak için toplantılardan önce her türlü endişe ve sorunun gündeme getirilmesi teşvik edilmelidir.

Katılımının sorumlu ve saygılı şekilde sağlanması

Pek çok kişi resmi görevlilere ve benzerlerine pek güvenmek istemez ve/veya onlardan çekinir. Bu durumu şu şekillerde hafifletebilirsiniz:

- Resmi ve özel (örneğin akademik) bir dil kullanmaktan kaçınarak.
- Sorulmadıkça kendi uzmanlığınız, nitelikleriniz, pozisyonunuz veya geçmişiniz hakkında bilgi vermekten kaçınarak. Kendinizi bir proje üyesi veya araştırmacı olarak tanıtmamanızı öneririz.
- Ulaşılabilir ve samimi davranarak.
- Katılımcıları, sizinkinden farklı ama sizinkine eşdeğer uzmanlığa sahip eşit kişiler olarak görerek ve ona göre davranarak.

İnsanların, bir miras alanının resmi tarihini bilmedikleri konusunda endişe duyabileceklerini unutmayın; bir miras uzmanı veya tarihçi, arkeolog veya mimar ile karşılaştırıldığında katkılarının yetersiz kalacağını düşünebilirler. Durumun böyle olmadığını ve miras alanı hakkında alternatif hikâyelerle ilgilendiğinizi onlara aktarmak sizin görevinizdir. Bu alternatifler, insanların hikâyelerini içerir ve katılımcıları kendilerine değer verilmiş hissetmelerini ve anlattıklarının sizin için önemli olduğunu ve ilginizi çektiğini bilmelerini sağlamanız önemlidir. Bu ayrıca sunları yapmamanız gerektiği anlamındadır:

- Alan hakkında katılımcılara ders verir gibi konuşmak
- İnsanlar tarihsel, arkeolojik veya teknik özellikleri bilmediklerinde şaşkınlık göstermek ('bunu bilmiyor muydunuz?' gibi ifadelerden kaçınin)
- İnsanların hatalarını düzeltmek veya insanlarla ters düşmek

Her bir kişinin veya grubun kuruluşunuzda bir veya iki kilit kişiyle iletişim kurmasını sağlayın. Yeni insanları yönetici yaparak bu durumun değişmesine sebep olmamaya çalışın. Değişikliğin etkisi kafa karıştırıcı olabilir ve güvenin korunmasını olumsuz etkileyebilir.

Ayrıca dikkatlice tasarlanmış bilgilendirilmiş rıza işlemlerinin yerinde olması gerekir. Donatım Kiti 6'nın konusu bu olacaktır. Bilgilendirilmiş rızanın amacı kısmen katılım koşullarını açıklamaktır ki katılımcılar projeye katılımları hakkında tam olarak bilgilendirilsinler. Katılımcıların hiçbir zaman zorlanmış veya size yardımcı olmak zorunda hissetmedikleri ve herhangi bir gerekçe göstermeden projeden çekilmekte serbest oldukları bir sistem oluşturmalsınız. Katılımcı olmak insanın zamanını alır ve bazı insanlar için zaman sınırlı bir kaynaktır. Katılımcılarınızdan çok talepkâr olmamaya dikkat edin ve insanların katılım projelerinde yorulabileceklerini veya sıkılabileceklerini veya en basit şekliyle hayatlarındaki diğer şartların başka talepleri nedeniyle devam edemeyeceklerini unutmayın.

Bu katılım yorgunluğundan kaçınmakla ilgilidir. Burası özellikle önemlidir çünkü projeniz toplum çıkarlarını yansıtmalı ve ilgilenmelidir; gerekli saygı olmazsa katılımcılar istismar edildiklerini düşüneceklerdir. Sizin veya diğer araçların gruplarla ve bireylerle tekrar çalışması gerekebilir, dolayısıyla projenin tüm aşamalarında güven ve irtibatın sürdürülmesi önemlidir. Buna, bir projenin bitiminden sonra küçük etkinlikler ya da bültenler yoluyla irtibatın sürdürülmesi olan sonraki bakım dâhildir. İnsanlar katılımları sonucunda ne olduğunu, ilgili kaynaklara nasıl erişebileceklerinin merak ederler ve hatta katılımlarını sürdürmek isteyebilirler. Katılımcılarla irtibatın birden bire kesilmesi topluluklara katılımlarına sadece proje devam ederken değer gösterildiği duygusunu verebilir.

Çelişkili öyküler ve topluluklar

Donanım Kiti 1'de belirtildiği gibi, artık çelişkiyi mirasın doğal bir parçası olarak düşünmek olağandır ve bunu görmezden gelmek yerine anlamaya çalışmalı ve farklı grupların ve mirasların barış içinde bir arada var olabilecekleri ortamlar oluşturmaliyiz. Mirasların marjinalleştirilmesi ve susturulması, farklı ve hatta çelişkili mirasların tanınmasından ziyade büyük ihtimalle bölünmeye ve mahrum edilme duygularına yol açacaktır. Aynı anda farklı gruplar ile çalışmak, geçmiş veya gruplar arası ilişkiler hakkında farklı ve çelişkili hikâyelere götürebilir. Bu olağandışı bir şey değildir ve geçmişin farklı ve karmaşık sosyal ve siyasi değerlerini günümüze yansıtır. Geçmiş hakkında hayali bir fikir birliğinden ziyade uyumsuzluğu sunmak önemli olabilir. Uyumsuzluğun yönetim araçları, aşağıdakileri ileri süren Faro Sözleşmesinde bulunabilir:

Çelişkili durumlar, ilgili paydaşların aktif katılımıyla yapıcı kültürlerarası bir diyalog aracılığıyla dönüştürülebilir ve miras bu süreçte önemli bir rol oynar. Bu metodolojinin bağlamsal yapısı, ortak bir zeminin belirlenmesinde şekillenmektedir; karşılıklı anlayışa doğru çalışmak; haysiyete ve çoklu kimliklere saygıyı yeniden kazandırmaya çalışmak; ve ilişkileri yeniden tanımlamak ve yeniden tasarlamak.

Günümüzdeki gerilimlerle ilişkisi olan geçmişin çelişkili anlatıları bulunsa da Faro metodolojisi, gruplar arasında geçmişe yönelik ilgi ve bağlar, yer ve refah konusundaki endişeler gibi ortak zemin bulma süreçlerine dayanır. Bu metodoloji farklı grup taraflarında birlikte çalışma istekliliği geliştirir. Bunun amacı, ilişkilerin yeni çerçevesini oluştururken gruplar arası saygı ve kabulü (yeniden insancillaştırma) teşvik eden yeni girişimler geliştirmektir.

Bu, topluluk ilişkilerine önemli yatırım gerektiren çetin ve zahmetli bir süreçtir. Pek çok katılım projesi, aktif çelişki çözümü veya uzlaşma eylemi eksikliği nedeniyle durmaktadır. Bizim vaka çalışması projemizde, örneğin, bunu başarmak için gereken kaynaklara sahip değildik ve amacımızı, özellikle din, etnik köken ve yaş gruplarıyla ilişkili çok sayıda paydaş topluluğun bulunduğu alanımızın çoğul mirasını oluşturan birçok öyküyü sergilemekle sınırlandırdık.

Kendi başına bu bile, tek bir Yetkili Miras Söylemini etkisizleştirmede ve topluluklara seslerinin duyulduğunu hissettirmekte önemli bir kazançtı. Amacımız çoğul görüşleri sunmaktı, onları uzlaştırmak değil. Sizin işinizde daha fazlasını yapmanın gerçekçi olup olmadığını veya istenip istemediğini çok dikkatlice düşünmeniz gerekir. Çünkü **uzlaştırılmış, paylaşılan miras oluşturmak için atılan resmi adımlar çoğu zaman bir çeşit toplum mühendisliği veya insanların kimliklerini ve tarihlerini yansıtmayan tepeden inme zorla kabul ettirme olmakla eleştiriliyor**. Toplulukların ‘bir araya getirilebileceğini’ varsaymaktan ziyade, miras süreçlerinin insanları **farklılıklar ve ayrılıklarla barış içinde yaşayabilmelerini** nasıl sağlayabileceğini düşünmek, toplum farklılıklarına karşı daha faydalı ve saygılı olabilir. Bu aynı zamanda planlayabileceğiniz, çatışan grupları bir araya getirmenin risklerinin farkında olmanızı gerektiren topluluk etkinlikleri için de geçerlidir.

İnsanlara kendi öykülerini anlatmaları ve fikirlerini dile getirmeleri için yetki vermek, aynı zamanda, fiili hata yapılması, güncel ideolojik amaçlarla geçmişin yanlış sunulması veya gruplar arası husumeti teşvik etme risklerini de beraberinde getirir. Böyle bir durumda ne yapacağınız konusunda hassas kararlar vermeniz gerekir. Miras hakkında her türlü görüşü duymak ve sunmak önemli olmakla birlikte, gruplar arası gerginliği körükleyecek, daha fazla toplumsal bölünmeye neden olabilecek veya nefreti teşvik edecek durumların **yönetilmesi** gerekmektedir. Bu gerçekten de kamu düzeni mevzuatı ile ilgili yasal sonuçlara yol açabilir. Ayrıca insanları misilleme riskiyle karşı karşıya bırakarak güvenliklerini tehlikeye sokabilir. İşte tam olarak bu, katılımcı etkileşiminin, ‘katılım merdiveninin’ en yüksek seviyesi olan mutlak yurttaş denetimine ulaşmasının nadiren mümkün olmasının sebebidir. Bu nedenlerden dolayı, hem bütün olarak topluma hem de miras alanına ve projenizin ilişkili olduğu yerlere karşı özen yükümlülüğü ve sorumluluk içeren bir görevi icra ettiğinizin bilincini daima muhafaza etmeniz gerekir.

[Resim 5] Paydaş görüşmeleri

Bu kitapçığın aktarmaya çalıştığı temel mesajlar şunlardır:

- Kültürel miras içinde veya onunla birlikte yaşayan topluluklar kilit paydaşlardır. Çoğu zaman tarihsel anlayışımıza yeni boyutlar katan, miras değerinin geleneksel ve resmi fikirlerine karşıtlık sunan bilgiye, hatıralara ve 'yaşanmış deneyime' sahiptirler.
- Topluluğun kültürel miras uygulamasına katılımı, sosyal grupların güçlendirilmesi, alanlara olumlu yeniden değer biçilmesi, hedef kitlenin ilgi duyacağı yeni anlamlandırma katmanlarının geliştirilmesi ve en iyi miras yönetimi uygulamasının yerine getirilmesi gibi birçok faydaya sahiptir.
- Topluluğun dâhil edilmesi katılım demektir; farklı katılım düzeyleri vardır ve neleri başarabileceğinizi, katılımın amaç ve sınırlamalarının neler olduğunu dikkatlice düşünmeniz önem taşır. Basit danışma eylemini, anlamlı toplum katılımı ile karıştırmamak çok önemlidir.
- Topluluk tek bir şey değildir - birden fazla topluluk vardır ve birbirleriyle karmaşık şekillerde kesişirler. Bu, birlikte çalışılacak toplulukları tanımlamanın siyasi boyutlarının farkında olmanız gerektiği anlamına gelir. Bunu yapmanın bir dizi kullanışlı tekniği yukarıda verilmiştir.
- Etkileşimde bulunduğunuz toplulukların güvenini kazanmanız ve korumanız kritik önem taşır ki bu sayede insanlar katılmak için güçlensinler. Bunun bir parçası olarak saygılı ve sorumlu iletişim uygulamaları esastır.
- Aynı yerde yaşayan veya aynı tarihe bağları olan farklı topluluklar, bu konuda farklı ve günümüz gerginliğiyle bağlantılı çelişki potansiyeli bulunan anlatılara sahip olabilirler. Bu konuda hassas davranmalı ve açık amaçlara sahip olmalısınız. Çatışmaları 'çözmek' ve farklı grupları uzlaştırmak her zaman istenmez ve içeriğe bağlı olarak grupların çelişen bakış açılarıyla yaşamalarına yardımcı yaklaşımlar da uygun olabilir. Hassas davranmanızı gerektiren ciddi sosyal, siyasi ve yasal konularla ilgili olduğu için topluluk katılımının en zor yönlerinden biri budur. Bunun anlamı, toplum katılımıyla ilgili miras uzmanlarının önemli yeni uzmanlık geliştirmeleri ve sadece miras alanları için değil aynı zamanda paydaş topluluklar için de özen yükümlülüğünü kabul etmeleri gerektiğidir.

Participant Soner talking about his life around the Land Walls of Istanbul.

Bu kitapçık serisi, İngiltere'deki Newcastle Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi'nde çalışan araştırmacılardan oluşan uluslararası bir ekip tarafından kültürel miras konusunda mahallelilerle çalışan kişilerin kullanımı için üretildi.

Bu kitapçıklarda ele alınan konular, "İstanbul'un Dünya Miras Alanlarını Çoklu Perspektiften Yorumlamak – Kara Surları Örneği" adlı araştırma projemize dayanmaktadır. Kitapçıkların amacı, deneyimlerimizden öğrendiklerimizi paylaşmaktır. Proje süresince, genellikle resmi kültürel miras söylemlerinde yer almayan mahallelerde yaşayanların anlatılarını, kültürel miras alanlarına nasıl anlam verdiklerini ve bu anlamların marjinalleştirme ve ötekileştirme öyküleriyle iç içe geçtiğinde nasıl şekillendiğini öğrenmeye çalıştık. Projemiz, İstanbul Kara Surları ve çevresinin "çoğul kültürel mirasını" araştırdı. Milattan sonra beşinci yüzyıla dayanan bu UNESCO Dünya Mirası, Marmara Denizi ve Haliç arasındaki altı kilometrelik bir hat boyunca uzanarak Tarihi Yarımada'nın sınırını belirlemektedir. Bu alanın kültürel mirasını daha "çoğulcu" bir biçimde el almak amacıyla proje boyunca etnoğrafik çalışmalar yürüttük, mahalle sakinleriyle 'birlikte üretim' çalışmaları gerçekleştirdik ve kültürel prodüktörlerle bu anlatıları hep birlikte ele aldık. Proje süresince, kültürel miras konusunda çalışan İstanbul'daki resmi kurumlarla bulgularımızı paylaşarak ilerledik. Bu çalışmalarımızla kültürel mirasa toplumun katılımının değeri ve yöntemleri konusundaki akademik çalışmalara da katkı yapabilmiş olmayı ümit ediyoruz.

<http://pluralheritages.bilgi.edu.org/>

Kitapçık 1: Yerlere ve Geçmişlere

Ait Farklı Deneyimler

Christopher Whitehead

Kitapçık 2: Toplumla Çalışarak

Kültürel Mirasa Yeni Değer

Atfetmek

Christopher Whitehead

Gönül Bozoğlu

Kitapçık 3: Bellek Haritaları

Oluşturmak

Tom Schofield

Gönül Bozoğlu

Figen Kıvılcım Çorakbaş

Kitapçık 4: Kültürel Miras

Yorumlamasında Birlikte Üretim

Çalışmaları

Tom Schofield

Christopher Whitehead

Kitapçık 5: Kentsel Mirasın Somut

Olmayan Kültürel Niteliklerini

Anlamak ve Belgelemek

Figen Kıvılcım Çorakbaş

Zeynep Kunt

Elif Acar Bilgin

Kitapçık 6: Kentsel Dünya Mirası

Alanlarında 'Üstün Evrensel Değer'i

Yeniden Düşünmek

Ayşegül Yılmaz

Asu Aksoy

Christopher Whitehead

Kitapçık Tasarımı

Daniel Foster Smith

Türkçe Metinlerin Editörleri

Ayşegül Yılmaz

Saadet Gündoğdu

İngiltere ekibi:

Christopher Whitehead, Tom Schofield, Gönül Bozoğlu, Daniel Foster-Smith

Türkiye ekibi:

Asu Aksoy, Ayşegül Yılmaz, Zeynep Kunt, Figen Kıvılcım Çorakbaş, Serhat Sarı, Saadet Gündoğdu, Elif Acar Bilgin

**İstanbul
Bilgi Üniversitesi**
LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

"İstanbul'un Dünya Miras Alanlarını Çoklu Perspektiften Yorumlamak: İstanbul Kara Surları Örneği" araştırma projesi, TÜBİTAK Katip Çelebi ve AHRC Newton fonu işbirliği kapsamında yürütülmüştür (fon kodları 116K830, AH/P005810/1).

Bu çalışma Creative Commons Attribution 4.0 Uluslararası Lisansı kapsamında lisanslanmıştır.

© 2018 Newcastle Üniversitesi, İngiltere ve İstanbul Bilgi Üniversitesi, Türkiye

